

Suomen Oppisopimusosaajat ry, hallitus kiittää mahdollisuudesta kommentoida koulutuspoliittista selontekoa.

Luku 1. Yleiset selontekoa koskevat kommentit

- Rahoituksen ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys ovat edellytyksiä koulutukselle ja tutkimukselle asetettavien tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Tavoitetila “koulutuksen kärkimaa” on vaativa nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä, joten tarvitaan pitkäjänteistä toimintaa ja tavoitteiden asettamista. Koulutusjärjestelmän toimivuus ja laatu aina varhaiskasvatuksesta yliopistoihin on edellytys tavoitteen saavuttamiselle.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

- Koulutuspoliittisessa selonteossa kuvattu suomalaisen koulutuksen ja tutkimuksen tavoitetila on kannatettava vahvan ja monialaisen ammatillisen koulutuksen näkökulmasta.
- Tavoitteiden saavuttamisen kannalta tulee pitää erityisen tärkeänä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden sekä koulutuksen järjestäjien välisen konkreettisen yhteistyön tiivistämistä.
- Yhteistyön merkitystä korostaa eksponentiaalisesti muuttuva työelämä ja sen osaamisvaatimukset. Millään menestyvällä työ- ja elinkeinoelämän yrityksellä ei enää ole mahdollisuutta odottaa valmiita osaajia, vaan osaajat syntyvät tekemisen kautta muutoksen harjalla.
- Osaamisen kehittäjänä ja varmistajana työelämässä oppimisen mahdollistava oppisopimus-koulutus on ylivertainen. Oppisopimus elää ajassa, vastaa alati muuttuviin osaamistarpeisiin, osallistaa ja yhdistää asiakkaan tarpeet ja pedagogiset ratkaisut osaamisperusteisesti sekä on nopea ja tuloksellinen ratkaisu yrityksille, yhteisöille ja yksilöille.
- Kehittämisen näkökulmana on korostettava samoihin perusteluihin pohjautuen oppisopimustoiminnan laajentamista myös korkea-asteelle. Kun nuorista aikuisista vähintään 50% suorittaa korkeakouluasteen tutkinnon, on heidän osaamisensa ylläpitämisestä ja kehittämisestä pidettävä huolta. Oppisopimustyyppinen koulutusmuoto soveltuu jatkuvan oppimisen periaatteisiin nojautuen myös korkea-asteelle erittäin hyvin.

- Oppisopimus vastaa selonteossa mainittuun tavoitteeseen, että kaikilla on mahdollisuus kehittää ja uudistaa osaamistaan työuran eri vaiheissa riippumatta taustasta, työpaikasta tai elämäntilanteesta. Oppisopimus pitää ihmiset työssä, eikä varastoi heitä oppilaitoksiin.
- Oppisopimuskoulutus toteutettuna digitaalisilla opetus- ja oppimiskursseilla luo osaamisen kehittämisen mahdollisuuksia edistämällä samalla koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. Digitaaliset oppimiskurssit ja -ratkaisut mahdollistavat ajasta ja paikasta riippumattoman opiskelun jo tällä hetkellä oppisopimuskoulutuksessa.
- Suomalaisten koulutus- ja osaamistaso varmistamisessa on tehty merkittävä kehitystyötä mahdollistamalla joustavat ja tuetut siirtymät eri koulutusasteiden välillä. Samalla on onnistuneesti parannettu henkilökohtaisten ura- ja opintopolkujen rakentumisen edellytyksiä. Tätä tulee edelleen vahvistaa. Ammatillisessa koulutuksessa työelämälaheisten osaamisen kehittämiskursseiden painoarvo on suuri nuorten ja alaa vaihtavien kiinnittämiseksi osaksi työllistä väestöä. Oppisopimuskoulutus on yhteiskunnalle kustannustehokkain koulutusmuoto, jossa on vähiten opiskelijoiden keskeyttämiä. Työelämässä oppiminen on tuloksellinen tapa integroida maahanmuuttajia suomalaiseen työyhteisöön ja yhteiskuntaan nyt ja lähitulevaisuudessa.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

- Tärkeä huomio asiakirjassa: Koulutustarjonta on osittain liiaksi sidoksissa koulutusastekohtaiseen tutkintorakenteeseen. Tämä koskee etenkin työelämässä jo toimivien mahdollisuuksia osaamisensa kehittämiseen ja on haasteena jatkuvan oppimisen toteuttamiselle.
- Syvennetään lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kumppanuutta työelämän kanssa koulutuksen osuvuuden ja laadun parantamiseksi. Työelämäyhteistyön luonne ja sisältö on erilainen ammatti- ja lukiokoulutuksella. Ammatillisen koulutuksen työelämäyhteistyö sisältää ammattitaidon oppimista ja työelämässä oppiminen on kiinteä osa ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta. Myös työelämässä toimivien koulutus on osa ammatillista koulutusta. Ammatillisella koulutuksella on merkittävä rooli mm. jatkuvan oppimisen toteuttamisessa. Tätä roolia ei lukiokoulutuksella ole tällä hetkellä. On tässä vaiheessa vaikea nähdä kaikin osin samansuuntaista työelämäyhteistyön tavoitteistoa lukiokoulutuksen kanssa.
- Kaksoistutkintoa opiskelevat ovat lisääntyvässä määrin kiinnostuneita kaksoistutkinnon aikaisesta oppisopimuskoulutuksesta. Malli on raskas opiskelijalle, vaikkakin sopii erittäin hyvin joissakin tapauksissa. Opiskelijoiden jaksamisesta tulee huolehtia koulutuspolkuja suunniteltaessa.
- Luodaan eri koulutusasteita ja -aloja ylittävää palvelutarjontaa ja yhteisiä osaamiskokonaisuuksia työelämän ja ihmisten osaamistarpeisiin vastaamiseksi. Tärkeä ja hyvä tavoite.
- Erikoisammattitutkintoja uudistetaan siten, että niistä luodaan joustavia ja räätälöitäviä osaamiskokonaisuuksia, joihin voidaan yhdistää myös muiden ammatillisten tutkintojen, lukiokoulutuksen ja korkeakoulutuksen sisältöjä. Koulutusalojen väliseen yhteistyöhön tulee

luoda valtakunnallisesti yhteinen ohjeistus, ettei yhteistyön toimiminen ole oppilaitoskohtaista. Erikoisammattitutkinnot ovat tärkeitä työelämän kannalta ollen suunnattuja erityisosaajille ja mahdollistaen työelämässä oppimista vaativassa muodossa (opiskelussa mukana työpaikalle tehdyt kehittämistehtävät). Tutkinnon suorittamiseen liittyy hyvin usein suora kytkentä työpaikan tarpeisiin pohjautuvaan kehittämiseen. Tältä osin pitää turvata kytkentä työpaikan tarpeisiin eikä korostaa liiaksi sellaista osaamista, joka nostetaan yleisenä työelämävalmiutena esille. Erikoisammattitutkintojen suorittaminen suorassa yhteydessä työpaikkoihin mahdollistaa ammatillisille koulutuksenjärjestäjille laajemmankin yhteistyörajapinnan syntymisen. Niiden kautta edistetään työpaikkojen kehittymistä työpaikalla ohjaamisen käytännöissä ja saadaan vahvuutta mm. uusien työntekijöiden rekrytointiin, ohjaukseen ja ylipäätään kannustaa työelämässä oppimisen toteutukseen laajemminkin. Työelämässä suoritettu erikoisammattitutkinto pitäisi vaativuutensa takia hyväksyä osaksi korkea-asteen tutkintoa.

- On tärkeää, että toisen asteen koulutuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi ja koko maan kattavan ammatillisen koulutuksen saavutettavuuden varmistamiseksi käynnistetään kokonaisvaltainen ja pitkäjänteinen uudistamisohjelma. Ohjelmalle asetetaan valtakunnalliset tavoitteet, mutta se toteutetaan alueelliset erityispiirteet huomioon ottaen.
- Työelämän muutoksiin vastaamisen kohtaan esitetään lisättäväksi toimenpide: Edistetään oppisopimuskoulutusta työssä olevien aikuisten osaamisen kehittämisessä tuotteistamalla tutkintokoulutuksia yhteistyössä työelämäkumppaneiden kanssa vastaamaan sisällöltään ja toteutustavoiltaan työpaikkojen osaamistarpeita.

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

- Jatkuvaan oppimiseen panostukset tärkeää, että Suomen kilpailukykyä pidetään yllä ja siihen tarvittava osaamistaso on riittävä.
- Koulutustarjonta on tällä hetkellä vielä sidoksissa koulutusastekohtaiseen tutkintorakenteeseen. Tämä on haasteena etenkin työelämässä jo toimivien mahdollisuuksiin osaamisensa kehittämisessä. Jatkuvan oppimisen kehitystyö sopii erinomaisesti tähän kehittämistarpeeseen pureutumiseen tarkoittaen, että entistä enemmän on huomioitava oppijan henkilökohtaiset ja työpaikkakohtaiset osaamistarpeet.
- Kaikki työelämässä oppimisen mallit, kuten oppisopimuskoulutus, tulee olemaan vahvassa roolissa, koska pitää mahdollistaa yhtäaikaista työntekoa ja työpaikan tarpeisiin vastaavan uudistavaa kouluttautumista.

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

- Kehitetään laadukkaita, järjestelmällisiä ja joustavia ruotsinkielisiä opintopolkuja poistamalla tunnistetut koulutuksen esteet kaikilta koulutusasteilta varhaiskasvatuksesta korkea-koulutukseen. Ruotsinkielisiä koulutuspolkuja vahvistetaan ja kehitetään myös maahanmuuttajina Suomeen saapuville lapsille, nuorille ja aikuisille. Alueelliset erot ja erityispiirteet huomioidaan.

- Todetaan, että toimenpide on aiheellinen. Este ruotsinkieliselle henkilölle oppisopimuspolulle voi olla esimerkiksi se, ettei ruotsinkielistä koulutusta ole olemassa Suomessa. Vaihtoehtona voi olla, ettei koulutus onnistu ollenkaan tai sitten opiskelija yrittää suorittaa tutkintoa suomeksi, vaikka äidinkieli on ruotsi. Näin ei vähennetä opiskelijoiden keskinäistä eriarvoisuutta.
- Jos eriarvoisuutta halutaan tulevaisuudessa vähentää, on toisen asteen tutkinnon suorittamiseen liittyvät asiakirjat julkaistava ministeriön ja opetushallituksen tasolla samanaikaisesti suomeksi ja ruotsiksi. Tällä tavalla myös ruotsinkieliset voivat edetä opinnoissaan samalla tahdilla kuin muut.
- Luodaan yhteistyömalleja ja verkostomaisia rakenteita koulutuksen toteutukseen ja tutkimukseen sekä korkeakoulujen yhteistyössä ja eri koulutusasteiden kesken, erityisesti toisen ja korkea-asteen välillä.
 - Tämä on tärkeä toimenpide, jolla voidaan vahvistaa työelämän kannalta kokonaispalveluiden saatavuutta.
 - Verkko-oppimisen mahdollisuuksien kehittäminen on ruotsinkielisten oppisopimusopiskelijoiden kannalta tärkeä; asuinpaikasta riippumatta opiskelija voisi osallistua ruotsinkieliseen tutkintokoulutukseen.
- Kehitetään toisen kotimaisen kielen osaamista, mukaan lukien äidinkielenomaisen suomen ja ruotsin kielen opetusta, vahvistamalla opetussuunnitelmia ja suuntaamalla voimavaroja opettajien osaamiseen. Kehitetään toisen kotimaisen kielen osaamista, erityisesti äidinkielenomaisen suomen kielen opetusta, vahvistamalla opetussuunnitelmia ja suuntaamalla voimavaroja opettajien osaamiseen.
 - Työelämä tarvitsee kielitaitoista väkeä. Kaksikielisillä alueilla voitaisiin tutkia, miten molemmat kieliryhmät voisivat oppia kieltä toisiltaan. Oppisopimuskoulutus on oiva mahdollisuus heille, jotka haluavat luonnollisella ja käytännönläheisellä tavalla oppia toista kotimaista kieltä.

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

- Selonteossa korostuu kaikkien kansalaisten oikeus oppia, mahdollisuus kehittää ja uudistaa osaamistaan elämän eri vaiheissa. Ammatillisen koulutuksen rooli alueen elinvoiman kehittämisessä tulee olla keskiössä, koska ammatillisella koulutuksella on keskeinen tehtävä vastata osaavan työvoiman saatavuuteen ja myös työllistymiskehitykseen. Suomi tarvitsee tilastojen mukaan koulutus- ja työperusteistä maahanmuuttoa osaavan työvoiman saannin ja yritysten toimintaedellytysten varmistamiseksi. Tälläkin hetkellä on tunnistettavissa eri toimialoilla rekrytointivaikeuksia.
- Koulutus- ja työperäinen maahanmuutto ja sen edistäminen liitetään selonteossa yksinomaan korkea-asteen tehtäväksi; tämä ei riitä, vaan asiaa tulee koulutuspoliittisesti tarkastella laaja-alaisena eri koulutusasteet ylittävänä tehtävänä. Maahanmuuttajien integroinnin ja osaamisen kehittämisen sekä työmarkkinakelpoisuuden turvaamisen lähtökohtana pitäisi olla kunkin maahanmuuttajien henkilökohtaiset tarpeet sekä maahanmuuttajia palveleva laaja moniammatillinen yhteistyö sekä selkeät palveluprosessit.
- Selonteossa maahanmuuttajataustaisia koskevat ammatillisen koulutuksen tavoitteet ja toimenpiteet liittyvät ohjauksen ja tuen tarjoamiseen, opiskeluvaihtoehtoja tukevien opintojen

tarjoamiseen, yhteisöllisyyden edistämiseen ja opiskeluhuoltopalveluiden tarjoamiseen. Tavoitteet ja toimenpiteet ovat kannatettavia. Em. edellyttää kuitenkin riittävää rahoituksen suuntaamista sekä arjessa toimivaa, eri hallinnonalat ylittävää, moniammatillista yhteistyötä.

- Selonteossa ei mainita koulutus- ja työperustaista maahanmuuttoa ja sen edistämiseen tähtäviä tavoitteita.
- Osaavan työvoiman saannin varmistamiseksi ja yritysten toimintaedellytysten pysymiseksi Suomessa edellyttäisi sitä, että toisen asteen koulutukseen saadaan enenevässä määrin vieraskielisiä tutkintoja. Tämä todennäköisesti myös vähentäisi koulutukseen osallistuvien maahanmuuttajataustaisten opintojen keskeyttämistä. Tulevaisuudessa pitäisi myös varmistaa eri kieli- ja kulttuuritaustaisten opetus- ja ohjaushenkilöstön rekrytointi.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät

- Onko korkea-asteen tutkinnon suorittavien määrän tavoite (50%) vuoteen 2030 mennessä realistinen?
- Työperäisen maahanmuuton ja kansainvälistymisen merkitys ja edistäminen on tärkeää.

Suomen Oppisopimusosaajat ry, hallituksen puolesta

Virpi Spangar, puheenjohtaja